БҮГҮ ЧҮРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үнелезилеттинген

1953 ДЕКАБРЬ 9 СРЕДА № 237 (2922)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

Парлалгага ажык болур чорук, делгем шүгүмчүлел — көдээ ажыл-агыйга-даа, үлетпүрге-даа четпестерни эдериниң күчүлүг чепсээ. Шүгүмчүлел чидиг, ханы болгаш тодаргай, четпестерни ажып эртеринче көдүрүп, оларны канчаар эдерин көргүзүп турар болур ужурлуг.

(„Правданың" декабрь 4-теги мурнуку үүлүнден).

СОЛУННАРНЫҢ БОЛГАШ ЖУРНАЛДАРНЫҢ ДЕҢНЕЛИН БЕДИДЕР

Коммунистиг партияның бүгү улуг болгаш алдарлыг херектеринге бистиң парлалгавыс шынчы болгаш дайынчы дузалакчы болур. Массаны коммунистиг ёзуга кижизидериңге, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң канчаар-даа аажок улуг сорулгаларын күүседиринче оларны мобилизастаарынга парлалгага партияга дузалап турар. Парлалга үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агыйның болгаш культураның мурнакчы кижилерин алдаржыдып, оларның ажылының дуржулгазын миллион-миллион кижилерниң чедип алыр үүлү болдуруп, бот шүгүмчүлелди болгаш адаандан шүгүмчүлелди калбартырынга дузалап, четпестерниң ёзулуг буруулугларын көргүзүп, совет хоойлуларны үреп турар кижилерни, бюрократтарны сойгалап илередип, бистиң бурунгаар шимчээшкинивиске шаптык болуп турар бүгү-ле үүлдер-биле шиитпирлиг демисежип турар.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму көдээ ажыл-агыйның үндезин көдүрлүүшкүнүнге, чонга аъш-чемниң база чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнге чиг-эттиң элбекшилин тургузарынга бүгү күштерни болгаш чогаадыкчы инициативаны угландырарынче совет улусту кыйгырган. Ол сорулганы чедишкинниг шиитпирлээринге бистиң чүртүвүс төтүнмес аргаларлыг. Айтырыг үдел дээрге, ол аргаларны болгаш курлавырларны амыдыралче келдирери, оларны долу хемчээлге ажыглаары болур.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырары дээш демиселге улуг, ханы болгаш хөй талаларлыг ажыл-чорудулга бистиң парлалгавыска онаажыр. Ындыг турбуже, көдээ ажыл-агыйның айтырыгларын чырыдар талазы-биле бистиң парлалгавыстың ажылында дыка четпестер барын область, край болгаш республика солуннарының редакторларының, көдээ ажыл-агый килдистериниң эргелекчилериниң чоокку хүннерде болуп эрткен чөвүлел хуралы көргүскен.

Көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдериниң сорулгаларын боттандырар талазы-биле партия организацияларының болгаш көдээ ажыл-агый органнарының калбартканы улуг ажыл турзажок, Пленумнуң идип үндүргени негелделерге холбаштыр ажылды чаартып тургузары ам-даа оожум чорутунуп турар. Ындыг турбуже-ле, солуннар болгаш журналдар Төп Комитеттиң Пленумунуң салганы бүгү сорулгалар ам шиитпирлетинген дээр хөөннү эвээш эвес болдуруп турар деп чөвүлел хуралга бодунуң чугаазынга СЭКП ТК-ның секретары эш Н. С. Хрущев чугаалаан. Ындыг сагыш амыр чорук ажыл-херекке үүгле хора чедирер.

Көдээ ажыл-агыйның улам көдүрлүүшкүнүнге колхозтарны, МТС-терни болгаш совхозтарны мергежилдиг кадрлар-биле быжыглаары тон чугула ужур-дузалыг деп Пленум айыткан. Ынчалза-даа МТС-терге болгаш колхозтарга инженерлер, агрономнар, зоотехниктер шилип алыры чер-черде кайы хире чоруп турарын парлалга ам-даа кошкак көргүзүп турар. Көдээ ажыл-агыйга дүжүметсиг хамааржып турар ажылдакчыларны ол сойгалап илередип, янзы-бүрү чылдагааннар-биле ажык чок апарган улустарны көдээже чорудуп турар фактыларның чаны-биле эрттип турар.

Колхозтар даргалары кадрларны шилип алыры болгаш кижизидери онза кичээнгейни негеп турар. Партия организациялары амга чедир-ле колхозтар даргалары кадрлар-биле багай ажылдап турар, а солуннар бо херекте четпестерни кошкак шүгүмчүлеп, көдээ ажыл-агый артельдериниң даргаларынга чамдык таварылгаларда мурнунда кандыг-бир ажылдан дүжүрткен, ажык чок кижилерни киирип турары-биле эптежип турар.

Мурнакчы дуржулганы пропагандалаарының болгаш хожудап турарларны шүгүмчүлээриниң эн-не шимченгир методтарының бирээзи болза, деңнээриниң методу болур. Мурнакчы, ортумак болгаш хожудап турар колхозтарның, МТС-терниң болгаш совхозтарның экономиктиг көргүзүглерин деңневишаан, солуннар ол ажыл-агый черлеринде ажыл херектиң херек кырында байдалын көскү болгаш тода көргүзер, оларда бар курлавырларны илередип тывар. Ындыг турбуже, шүгүмчүлелдиң ол шимченгир методун хөй эвес солуннар ажыглап турар. Чер-черде болуп турар көдээ ажыл-агый делгелгелериниң дугайында материалдарга солуннар хожудап турар ажыл-агыйларның, оларны мурнакчыларның деңнелинге чедириниң дугайында үүн-даа биживейн турар.

Көдээ ажыл-агыйның айтырыгларын бүгү талалыг болгаш ханы чырыдар төлээде солуннарга база журналдарга киржиринче мурнакчы колхозчуларны, агрономнарны, зоотехниктерни, трактористерни, инженерлерни, эртем албан черлериниң ажылдакчыларын, партия болгаш совет ажылдакчыларны, херекти билир болгаш аңаа ынак улустарны калбаа-биле хаара тудары эргежок чугула. Чогум-на ол улустар солуннарның болгаш журналдарның ариннарын дамчыштыр тодаргай, практиктиг ажыл-херектер дугайын билири-биле чугаалап, ажылдың дуржулгазын солчуп, олар кандыг метод-биле чедишкиннер чедип ап турарын ажыдып болурлар.

Ынчалзажок, хөй-хөй солуннар боттарының ажылынга көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларын, практиктерни, тускай эртемнилерни четпес хандыкшыдып турарын фактылар чугаалап турар. Чижээ, Красноярск крайда—муң-муң мурнакчылар, үүгле социалистиг күш-ажылдың Маадырлары безин нии үүс хире бар. А «Красноярский рабочий» солунга сөөлгү ийи айларда үүгле 8 колхозчулар, трактористер болгаш бригадирлер үүве бижээн.

Редакторларның чөвүлел хуралынга, элээн каш солуннарда, ылаңгыя «Курская правда», «Рабочий путь» (Смоленск), «Брянский рабочий», «Сельское хозяйство», «Литературная газета» солуннарда шыңгыы четпестер болгаш частырыглар бары шүгүмчүлетирген. Смоленскиниң «Рабочий путь» солунда редакцияның биче эрге-дужаалдыг штаттыг ажылдакчыларының үүлдери колхоз даргаларының, бригадирлериниң, звено удуртукчуларының, мал ажылдакчыларының ады-биле парлатынып турар. Ажык чок, хоралыг практика-дыр! Парлалгага үүгле ажылыннарның, колхозчуларның, интеллигенцияның, совет болгаш партия активиниң калбак киржилгези турда, солуннар болгаш журналдар оларның мурнунга партияның салганы сорулгаларны ханы, бүгү талалыг, херекти билири-биле чырыдып, херек кырында коллективтиг пропагандистер, агитаторлар болгаш организаторлар болуп болур.

Көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң айтырыгларын чер-черниң байдалын өөренип көрүп турган чырыдары, бодунуң арыннарынга тодаргай, амыдыралчы айтырыгларны идип үндүрери, колхозтарның, МТС-терниң болгаш совхозтарның, партия болгаш совет организацияларның хүн-бүрүдеги практиктиг ажыл-чорудулгазынче ханы сиңнигери, мурнакчы дуржулганы, билири-биле нитилештирери болгаш калбартып тарадыры—бистиң солуннарывыстан база журналдарывыстан ам негетинип турар үүл ол.

Үлетпүрнүң улам ынай хөгжүлдезиниң сорулгаларын, ылаңгыя калбак херегледиң бараанарын бүдүрерин дыка улгатырарын чырыдары парлалгада шыңгыы четпестерлиг болуп турарын чугаалаар херек. Үлетпүр черлериниң канчаар-даа аажок улуг курлавырларын солуннар илеретпейн турар. Хөй-хөй бүдүрүлге черлеринде бедик бүдүрүкчүлүг дериишкин четпес ажыглатынып турары, технологтуг чорудуушкун багай организастатынганы, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң чавызы, билдингир. Бүдүрүлге шөлдерин калбартпайн тургаш, продукция үндүрерин дыка улгатырарынга курлавырларны дилеп тыварынче үлетпүр ажылдакчыларының инициативазын, тывынгыр-чогаадыкчы бодалын солуннар углаар херек.

Совет улустуң материалдыг амыдыралын бюрократсыг ёзу-биле көрүп, куду шынарның продукциязын үндүрүп турар ажылдакчыларны парлалга илередип-чемелээр ужурлуг. Ажылчы чоннарның амыдыралының айтырыгларынга улуг кичээнгейни салыр, чүртталга тудуунуң чоруп турарын болгаш квартираларны хуваап турарын база улустуң хереглелиниң үүлдериниң бүдүрүлгезин, садыгның организациязын парлалгага чырыдар херек.

Парлалгага ажык болур чорук, делгем шүгүмчүлел—көдээ ажыл-агыйга-даа, үлетпүрге-даа четпестерни эдериниң күчүлүг чепсээ. Сагыш амыр болур чорукка алыспас, а четпестерни тура тыртып октаар дээш демисежир, оларның дугайында ажыы-биле болгаш дорт чугаалаар деп партия өөредип турар. Шүгүмчүлел чидиг, ханы болгаш тодаргай, четпестерни ажып эрттиринче көдүрүп, оларны канчаар эдерин көргүзүп турар болур ужурлуг.

Парлалга —бистиң партиявыстың эн-не ыракка дээштиг идейлиг чепсээ. Бир эвес бис солуннарга болгаш журналдарга материалдарны эки шилип алыр болзувусса, хөй муң километрге часпас адар бис, бистиң канчаар-даа аажок улуг чүртүвүстүң бүгү булуңнарында четпестерни илередир бис.

Ажылдың эн эки үлегерлериниң, мурнакчы дуржулганың, четпестериниң дугайында парлалгага үүн турар материалдар, бир эвес олар херекти билири-биле бижитинген, утка-шынар талазы-биле ханы болгаш солун болур болза, үүгле ынчаарда эргежок чугула саңдарны көргүзүп болур. Ындыг турбуже, солуннарда болгаш журналдарда ужун-бажын кагар, топ чок, чалгарранчыг дапкырлаар чоруктар ам-даа хөй болуп турар. Чамдык үүлдерни ёзу барымдалап алырга шупту шын, чазыг чок болур, а бон ажыктыг үүве маанаары берге болгулаар. Ындыг үүлде бижитинген үүве шагдала бүгүдеге билдингир үүл-дүр, ында чидиг айтырыглар оюп кагдынган, ол кымга-даа дегбейн турар.

Бистиң хөй-хөй солуннарывыска хөй алгыжы, дүвүрээзиниг сөстер сүрер чорук шаптык кадыр турар. Аңаа төнчүнү салыр херек. Хоозун хөөремикей чорукту, ниити шуугаазынны болгаш угуулгаларны эвээжедир, колхозтарда, МТС-терде болгаш совхозтарда, фабрикаларда болгаш заводтарда, районнарда болгаш областарда хүн-бүрүнүң практиктиг ажылының дириг херээн хөйнү көргүзер херек! Бир эвес солуннуң редакциязы кандыг-бир айтырыг талазы-биле үүл бээр деп шиитпирлээн болза, ол ук айтырыгны солунга парлатынып турар материал төлептиг болгаш көрүштүг болзуи дээш ханы өөренип көөр ужурлуг. Редактор ажылдакчыларны шын шилип билир, солунну редакциядан дашкаар автор актив-биле хүрээлээр ужурлуг.

Чүртта часкы тарылгага белеткел калбарып турар. Колхозтар, МТС-тер болгаш совхозтар тарылгага канчаар белеткеним турарын, тараа; техниктиг культураларның болгаш картофельдиң үрезиннериниң уруушкунунуң планын, машиналарның септелгези, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң бүгү адырларынга кадрлар белеткели канчаар организастатынганын парлалгага көргүзер херек. Колхозтарда болгаш совхозтарда мал кыштагладыышкынының чоруп турарын парлалганың контролюнга алыры онза чугула.

Партийжи болгаш совет парлалга, оон мурнунга Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың салып турары харыысалгалыг сорулгаларны алдарлыы-биле күүседип шыдаарынга бодунуң аргалыын чаңгыс удаа эвес көргүскен. Ам үеде, кажан совет улус социалистиг көдээ ажыл-агыйның үндезин көдүрлүүшкүнүнүң болгаш улустуң хереглелиниң үүлдериниң элбекшилин тургузарының төөгүлүг сорулгазын шиитпирлеп турда партияга удуртурган парлалга аңаа салган негелделерниң бедиинге турар дээрзинге чигзиниг чок.

(«Правданың» декабрь 4-теги мурнуку үүлү).

Совет Эвилелинде

Конституция хүнүн Москвага байырлааны

Бүгү улустуң байырлалы —ССРЭ Конституциязының хүнүн Москва байырлалдыы-биле болгаш өөрүшкүлүү-биле демдеглээн. Заводтарның болгаш фабрикаларның, албан болгаш өөредилге черлериниң база чүртталга бажыңнарының баарында—туктар: Плакаттарда—совет хамаатыларга улуг эргелерни берип турар ССРЭ Конституциязының үүлдериниң сөстери.

Декабрь 5-тиг эртеңинде найсылалдың музейлери ажытынгылаан. Ылаңгыя В. И. Ленинниң төп музейи хөй кижилиг болган. Аңаа кээп турганнарның аразында—«Кадыыр болгаш Маска» заводтуң металлургтары, Москваның К. А. Тимирязев аттыг көдээ ажыл-агый академиязының студентилери, Москва областың Раменский районунуң колхозчулары, Калинин хоорайдан келген өөреникчилер болгаш өскелер-даа бар.

Хүн дургузында маңаа 6 муң хире кижи келген. Конференц-залга «Владимир Ильич Ленин» деп документальдыг кино үүнүп турган.

5 муң кижи ССРЭ-ниң революция музейинге чорааннар.

Кежээ найсылалдың театрларынга болгаш концерт залдарынга он-он муң кижилер чорааннар. Ол хүн Улуг театр «Кызыл мак» деп балетти, Бичии театр «Соңгу чүктүң херелдери» деп шиини көргүскен. Сатира театры В. В. Маяковскийниң «Чунар бажың» деп шиизин москвачыларга бир дугаар көргүскен.

Найсылалдың кино театрларының экраннарынга «Улуг амыдырал», «Чазак кежигүнү» болгаш бөдүүн совет кижиниң амыдыралы болгаш аас-кежин дээш демиселин көргүскен өске-даа кинолар үнген.

Кежээ ажылчы чоннар байырлалдыы-биле каастап шиметинген клубтарның, Культура бажыңнарының болгаш ордуларының залдарынга чорааннар. Москваның театрларының артистериниң, бот-тывынгыр уранчүүлдериниң концерттери Сталин аттыг автозаводка болгулаан. Конституция хүнүнге алдар болдурган кежээлер Горький аттыг Культура бажыңынга, Москваның күрүне университединиң чаа бажыңының улуг залынга, Дзержинский аттыг «Трехгорная мануфактура» комбинаттың Культура бажыңынга болгаш өске-даа черлерге болгулаан.

(СЭТА).

Шилден кылган чаа үүлдер

РИГА. Риганың сава садар магазиннеринде янзы-бүрү өннерлиг ийи каът шилден кылган чечек болгаш кат-чимистер салыр вазалар, бокалдар болгаш рюмкалар көстүп келген. Бо болза, Илгециемениниң шил заводунуң чаа продукциялары-дыр.

Продукцияның ассортиментизиниң калбарыышкыны дээш шилчилер чедишкинниг демисежип турарлар. Будурулгеде кылыгларының, белек шынарын хандырып турар он-он мастерлер ажылдап турарлар. Олардың аразында республиканың алдарлыг шилчизи П. Четиник, хоюглакчы Я. Гайлие, прессовщик Г. Крылов болгаш өскелер-даа бар. Олар ээлчегде бүдүн чартык, ийи нормаларны кылып турарлар.

Будүрүлгениң коллективи ССРЭ Конституциязының хүнүнге чаа күш-ажылчы тиилелге-биле—бүгү техник-камналгалыг көргүзүглериниң талазы-биле чыл планын хуусаа бетинде күүседип ужурашкан.

(СЭТА).

Чазын тарыыр бүгү черлерге бедик шынарлыг үрезиннер

МИНСК. Белоруссияның колхозтары келир чылдың часкы тарылгазынга белеткелди калбартып турарлар. Көдээ ажыл-агый артельдериниң үрезин фондуларында эрткен чылдың бо үезинге бодааргa, барыкла ийи катап хөй чазын чажар болгаш тараа бобы культураларының үрезиннери урдунган. Моон чартыы болза, эн-не дүжүттүг, райончуткан сорттар болур. Үрезин ажыл-агый чери көдээ ажыл-агый артельдеринге он-он муң центнер сорттуг тарылга үрезиннерин бээр. Республиканың колхозтарының хөй нуруузу кызылтас үрезинииниң уруушкунунуң планын күүседеткен болгаш ол ажылды пландан ажыр чорудуп турар. Чиңгетараа үрезинииниң уруушкунунуң планы барык-ла үш катап ажыр күүсетинген. Үрезин болур картофельдериниң шыгжаашкыны чер болганда дооступ турар.

Машина-трактор станциялары колхозтарның үрезин арыглаашкынынга улуг дузаны чедирген. Эрткен чылдың бо үезинге бодааргa үш ажыг катап хөй чазын чажар болгаш тараа бобы культураларының үрезини республикада арыглатынган. Үш чартык катап хөй хендир үрезини арыглатынган.

(СЭТА).

Колхоз фермаларында мал чемнерин белеткээринин механизациязы

МОЛОДЕЧНО. Областың машина-трактор станциялары мал ажылының фермаларында хөй күш кирер аар ажылдарны механизастаарынга колхозтарга дузалажып турар. Вилейск МТС-тиң монтажниктериниң бригадазы Калинин аттыг колхозка суг мөөнүнээр суурганы кылып, бүгү-ле мал кажааларынче суг дамчыдылгазының шугумнарын салып, сүт-бараан фермазында автосугтарыкчыны кылган. Механизаторлар мал чеминиң чаа кухнязында мал чеми белеткеп кылыр машинаны тургусканнар.

Ам областың үш колхозунуң биреэзинде-ле мал чемнерин белеткеп кылыры механизастатынган. Колхозтар мал чеминиң 33 кухняларын туткан болгаш база 23-түү тудуп турар. Бо болза, планда көрдүнгенинден барык-ла ийи катап хөй болуп турар. Келир чылын колхозтар фермаларынга күш-ажылдың механизациязы ийи катап улгадыр.

(СЭТА).

Колхоз бүдүрүлгезинде камналга чуруму

КАЗАХ (Азербайджан ССР-де). Казахский районнуң колхозтары күш-хүннерин болгаш материал хөренгилерни камныы-биле чарыгдап турар. Бо чорукка оларга МТС-терниң механизаторлары дуза көргүзүп турар. Молотов аттыг көдээ ажылагый артелинде хөвең ажылы кол адыр болуп турар. Гектар бүрүзүнден күрүнеге барык-ла 35 центнер чиг хөвең дужаатынган. Хөвеннин дүжүттүү гектардан 8 центнер чедир улгатса-даа чарыгдатынган күш-хүннери 13 муң чедир кызырылган. Сугаттыг участоктарны улгатырганының ачызында сугарыкчыларның саны барык-ла ийи катап чедир кызырылган. Тарылганың культивациязы, удобрение төгүүшкүнү болгаш ылаңгыя хөвең чыылдазы дээн ышкаш хөй күш кирер ажылдарны долу механизастаанының, прицеп дериг-херекселдерни шын агрегатчыткының ачызында күш-хүннерниң хөй камналгазы алдынган.

Колхоз бүдүрүлгезиниң өске-даа адырларынга хөй камналга чедип алдынган. Чолаачылар болгаш прицепщиктер машиналарны, чепсек-херекселдерни камныы-биле эдилеп турарлар, ол чорук оларның септелге аразын дыка узадырынга, кывар болгаш чаар материалдарны 8 хуу камнап алырынга арганы берип турар.

Баш удур санаашкын ёзугаар алырга, колхозта 20 муң хире күш-хүннери камнатынып алдынган.

(СЭТА).

Кара черлерде суур

СТАЛИНГРАД. Сталинград, Астрахань, Ростов, Грозный областардан, Ставрополь крайдан, Дагестан АССР-ден болгаш Ыраккы Грузиядан ыллың-на кус дужеп, билек хар чагбас кара черлерже миллион-миллион баш малды кышкы одарже сүрүп эгелээр. Карак четпес ховуда хой кажаалары ында-мында тургулаар. Кадарчыларның кыштап турары чаңгыс черде чыылган бажыңнары тургулаар.

Ам ховуда суур тургустунган. Ында чүртталга бажыңнарындан аңгыда магазин, радио станциязы, медицина пунктузу, школа бар. Бо болза, Сталинград областың «Гигант» колхозунуң кара черде бригадазының төп коданы-дыр.

(СЭТА).

Бир шөлден чылда ийи дүжүт

САРАТОВ. Красно-партизанский районнуң «Красный партизан» колхозу сугаттыг шөлдүг, оон дыка хөй кезиинде чазын чажар кызылтасты тарып турар. Бо чылын маңаа чазын чажар кызылтасты судан сиген-биле болгаш мал чеми морковь-биле аралаштыр тараан. Ийиги сугарылганың соонда аралаштыр тарытынмаан кызылтас гектардан 22 центнер тарааны берген, а судан сиген-биле катай тарааны гектардан 21 центнер кызылтасты болгаш гектардан 50 ажыг центнер сигенни немей берген.

Мал чеми морковь-биле катай тараан чазын чажар кызылтастың тарылгазы эки түннелди берген. Кызылтастың дүжүттүү барык-ла 23 центнер, а мал чеми морковь гектардан 71 центнер болган.

(СЭТА).

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙНЫҢ ЧАА МАШИНАЛАРЫ

Рассадник олуртурунга хереглээр ирик торф савалар кылыр станок.

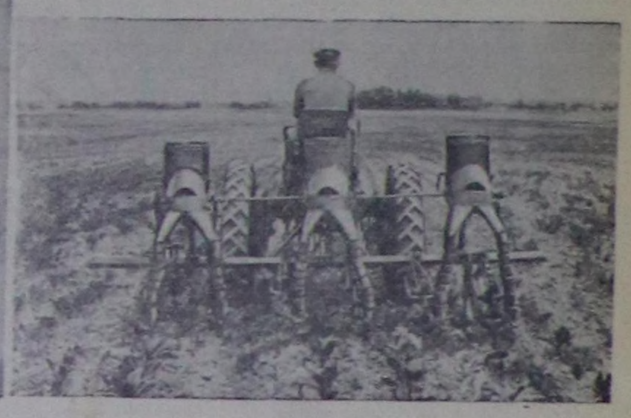

ХТЗ-7 тракторга таарыштырган КРН-2,8 деп ногааларнын үнүш чемгерикчи культиватору.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Колхоз бүдүрүлгезинге партийжи контрольду дыңзыдар

ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглериниң дугайында СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң төөгүлүг доктаалында колхоз бүдүрүлгезин удуртурун, эң ылангыя удуртулгага партийжи контрольду тургузарын онзалап айыткан. Ооң-биле чергелештир партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдар эки чоруп турар колхозтарда ниитиниң ажыл-агыйы бедик деннелдиг болурун ажылдың хүн-бүрүдеги практиказы тода көргүзүп турар.

Ынчалза-даа удуртулгага эң ылаңгыя колхозтарның ажыл херээн удуртурунга партийжи контрольдуң ролюн бисте чер болганда долузу-биле үнелевейн турар. Ооң тода чижээн Барыын-Хемчик районда «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозтан көрүп болур.

«Совет Тываның беш чыл ою»—районда улгатыр катышкан колхозтарның бирээзи. Бодунуң мурнунда тургустунуп турар сорулгаларын чедиишкиниг шиитпирлеп болурунуң бүтү-ле аргалары ында бар. Шынында ол колхоз чыл бүрүде-ле бодунуң организас-тургузуун быжыктырарының болгаш ажыл-агыйын сайзырадырының талазы-биле районда хожудап турар.

Аңаа чижек кылдыр үүгле 1953 көдээ ажыл-агый чылының чамдык түннелдерин ап көрээлиней. Колхоз бо чылын бодунуң ниити тарылга шөлдериниң эн-не куду деннелдиг—гектардан 4—5 центнер дүжүттү ажаап алган. План ёзугаар бо чылын тудуп алза чогуур 18 чуртталга бажыңнарындан бо үеге чедир үүгле 5 бажың ажыглалда кирген, оларның крышазы ам-даа чок, а бүдүрүлге болгаш культура амыдыралының тудуглары—дээрбе, магазин, ясли, контора болгаш мал кажааларын тударынче ам-даа эгелеп кирбээн.

Колхозта күш-ажылдың организациязы болгаш сагылга-чуруму дендии куду деннелде. № 2 хову бригадазынга (бригадири эш О. Биче-оол) мал чеми болгаш дүжүт ажаап алыышкынының үезинде күш-ажыл кылып шыдаар 57 колхозчулар ажылдаваан. № 1 хову бригадазының (бригадири эш Карааол) элээн хөй кежигүннери 1952 чылдың күзүнүнде-ле колхоз төвүнден 60—70 километр ырак черже көжүп чоруй баргылаан. Тудуг бригадазында, мал фермаларында күш-ажылдың организастыг чоруу оон дээрелевес, а бир эвес колхозту ниитизи-биле алыр болза, чартык чыл түннелинде колхозчуларның 40 ажыг хуузу күш-хүннериниң минимумун ажылдап албааннар.

Колхозчуларның күш-хүннериниң үчёду канчаар-даа аажок сандаргай байдалда туруп турар. Бригадирлер болгаш үчётчиктер күш-хүннерин демдеглевейн турар. Санатынмайн барган күш-хүннериниң дугайында ры кандыг-даа харыы чок артып турар.

Ниитиниң байлаан камгалап, кадагалаар чорук ол колхозта кончуг багай. Чогуур өйүнде сөөртүп албаанындан хову бригадаларының шаннарындан 40 тонна хире тарааны оор алган. Колхоз даргазы Папын 3000 рубльди, бухгалтер турган Ангыр-оол 1400 рубльди самчыгдап, боттарынга ажыглааннар. Ниитиниң байлаан төтчеглеп турарларга кеземче, хемчег хүлээдир талазы-биле колхозтуң ревизия комиссиязы (даргазы эш С. Санчыы) кандыг-даа хемчег албаан. Бо үеге чедир колхозка чаңгыс-даа удаа материалдыг болгаш документилиг ревизия чорутпаан.

Артельдиң ниити ажыл-агыйының шак ындыг байдалда туруп турарының кол чылдагааны чүдел? Хамыктың мурнунда колхоз баштаар чериниң болгаш партия эге организациязының харылзаа чок ажылдап турарында, боттарының ажылын билишпес чоруунда деп санаар ужурлуг.

Колхозтуң партия организациязы (секретары эш С. Санчыы) баштаар чериниң ажылын, оон үндүрүп турар шиитпирлериниң канчаар күүсетинип турарын контрольдавайн, артельдиң амыдыралынче ханылап кирбейн турар. Партия организациязы коммунистерни артельдиң ажылагыйының кол участоктарында амгы үеге чедир таарыштыр тургуспаан. Ол ышкаш коммунистер боттарының онаашкан ажылдарын канчаар күүседип турарының дугайында контроль мырынай чок.

Оон ужурундан складта ажылдап турар коммунист О. Канчыыр бүдүн чыл иштинде чаңгыс-даа отчёт дужаавааны таварылга эвес. Коммунистер—саанчы Бойду, завхоз Чулажык, тудуг бригадири Быжынды олар боттарының мурнунда салдынган сорулгаларын харыысалга чок күүседип келген. Коммунист О. Кылымай тудугга ажылдаарындан шуут ойталаан. Коммунистер М. Яндак, О. Чадамба олар колхоз бүдүрүлгезинге ийи-үш чылдар дургузунда киришпээн.

Партия эге организациязының ажылында бир кол четпес үүл болза, партийжи агитация-массалыг ажылдың чавыс деннелдиг болуп турары болур. Партия организациязының агитаторлары болгаш оон органы «Колхозчу» деп хана солуну (редактору коммунист Бойду) ажылдавайн турар.

Амгы үеде чамдык колхозчулар аалдарында аңаа-ла олуруп турарлар. А колхоз баштаар чери болгаш партия организациязы колхозчу массаны артельдиң бүдүрүлге ажылдарынче көдүрүп үндүрер талазы-биле чүү-даа кылбайн турар.

Колхоз баштаар чериниң ажылынга партийжи контрольду күштелдирери, оон-биле артельдиң ажылын экижидеринге практиктиг дузаны көргүзери колхозта партия эге организациязындан негетинер.

А. САЯНОВ.

КОМСОМОЛ ОРГАНИЗАЦИЯЗЫН УДУРТУР

Көдээ ажыл-агыйны улам хөгжүдериниң херээнге шиитпирлиг рольду машина-трактор станциязы ойнаар. Ынчалдыр болганда ында партия, комсомол болгаш өске-даа хөй-ниити организациялары МТС-тиң ажылын чаа сорулгаларга дүүштүр тургузар, механизатор кадрлар ортузунга политиктиг, организастыг ажылдарны чорудар ужурлуг. Ылаңгыя аныяк механизаторлар-биле ажылга улуг черни комсомол организациязы ээлээр.

Ындыг турбуже, Шагаан-Арыг МТС-те комсомол организациязы багай ажылдап турар. А партия эге организациязы (секретары эш Сергеев), ВЛКСМ райкому ону удуртпайн турар. Комсомол организациязы сөөлгү үеде өспээн. Комсомолга кирерин кызаан, аныяктарны белеткевейн, оларга дузалашпайн турар.

Комсомол комитеди-даа, партия эге организациязы-даа күш-ажылдың сагылга-чурумун сагыыры дээш демисешпейн турар. Оон уламындан ажылга үнмес азы озалдап келир үүлдер МТС-те хөй. Чижээ, комсомолчулар В. Волков, Н. Чечулин олар бир хүн ажылга шуут үнмээннер. А комсомол организациязы бо талазы-биле кандыг-даа хемчег албаан.

Комсомол комитеди (секретары эш Стребков) аныяк механизаторлар ортузунга лекция, беседа болгаш ылаңгыя тиг кижизидилге ажылын чорутпайн турар. МТС-те комсомол организациязының үндүрер ужурлуу «Дайынчы листок» үүгле чаңгыс үнген. Көдээ ажыл-агый машиналарының септелгези оожум чоруп турар. Механизаторлар ортузунда социалистиг чарыш калбартынмаан.

Партия эге организациязы болгаш ВЛКСМ райкому ол комсомол организациязының ажылын сегидер хемчеглерни дарый алыры негетинер.

И. ОЛДЫРЕВ.

ЧЫРГАКЫ КОЛХОЗТАРЫНДА

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакыда Калинин аттыг колхозтуң тудуг бригадазы чуртталга бажыңнарының болгаш мал кажааларының чаа тудугларын хуусаа бетинде доозуп турарлар. Оон иштинде 20 чуртталга бажыңнарын ажыглалда дужааган. База колхозтуң уруглар яслизин, ногаа шыгжаар складты болгаш 160 инектиң, 50 бызааның 4 кажааларының база 700 ажыг шээр малдың 3 кажааларының тудугларын дооскан.

Тудуг ажылынга ыяш диликчилери эштер К. Агбаан-оол, К. Комбу база нарын үүлдер чазаныкчызы М. Дажы-Дамчал олар мурнакчы болуп, хүн-бүрүнүң нормазын доктаамал 150 хуу күүседип турганнар. Ол ышкаш тудуг ыяжын сөөртүп белеткээринге эштер Х.Шыырап, М. Часкыжык, С. Сотпа олар шалыпкын ажылдааннар.

* * *

«Коммунизмче орук» колхозтуң хову бригадазы эш Манзырыкчының удуртулгазы-биле 40 кижи колхоз суурунуң чанында 13 километр дурттуг чаа суггарылга бугазын ноябрь айда казып дооскан.

Ол буга колхозтуң чаа садын болгаш ногаа, бахчи культураларының 30 ажыг гектар шөлүн суггаттыг болдурар.

М. СЕВЕН.

Колхозта өөредилге болгаш агитация

Социалистиг көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың шиитпирлерин Барыын-Хемчик районда «Ленин оруу» колхозтуң ишчилери бүгү совет улус-биле бир дөмей чаңгыс эп-сеткилдиг күш-ажыл-биле уткааннар. Бо талазы-биле колхозта 18 кижи составтыг агитколлектив ажылдың участок аайы-биле 22 кезек черлерге танылыганың илеткелдерин, элээн хөй беседа, номчулгаларны чоруткан.

Парторганизацияның хана солуну (хуудустардан аңгыда) 10 удаа үнген, аңаа мурнакчыларның дуржулгазын чырытпышаан, ажылда четпестерни илередип турар. Көргүзүг самбыралары участоктар аайы-биле тургустунгулаан. Партияның политөөредилгезин 3 кезек черде техниканың 2 курстары доктаамал ажылдап, бижик бөлүмнериниң ажылы база багай эвес чоруп турар.

Бо бүгү хемчеглер колхозчуларның күш-ажылче көдүрлүүшкүнүн улам хайыктырып турар. Колхоз бо чылын тудуг планын күүсеткен, кышка белеткел ажылы чогуур өйүнде доозулган, ылангыя 14 эрги кажааларны септевишаан, 8 чаа кажааларны немей туткан. Ол ышкаш 707 тонна сигенни, 71 тонна силосту болгаш 112 тонна саванны белеткеп алган.

А. КҮДЕРЕК.

Колхоз бүдүрүлгезин улам хөгжүдеринге

СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленуму көдээ ажыл-агыйны бүгү талазы-биле хөгжүдеринге делгеренгей программаны берген, ниитиниң малын өстүрер, оон продуктулуун бедидер хемчеглерни тодаргай айыткан. Ол төөгүлүг доктаалды Таңды районнуң ажылчы чону бүгү совет улус-биле бир дөмей ажылишчи улуг көдүрлүүшкүн-биле уткааннар. Партияның болгаш чазактың шиитпирлерин амыдыралга чедиишкиниг боттандырар талазы-биле «Революцияның чалбыыжы» колхозтуң ишчилери тодаргай хүлээлгелерни алган ажылдап турар.

Мыйыстыг бода малдың бажын 1954 чылда 20 хуу (оон иштинден инекти 40 хуу) өстүрерин, азырал инек бүрүзүнден 1500 литр сүттү алырын, шээр малды 4600, хаванны 360 ажыг баш чедирерин болгаш хой бүрүзүнден 2,2 килограмм дүктү кыргып алырын колхозчуларның ниити хуралынга шиитпирлээн. Ниитиниң малын шынарлыг кажаа турлаг-биле хандырарынга инектиң 3, бызааның—3 кажааларын база 1800 хойга — 3 кажааларны, хаван болгаш куш фермаларынга таарымчалыг бажыңнарны кылырын, фермаларны механизастаарын боттандырып эгелей берген.

Социалистиг чер ажылын хөгжүдер, оон дүжүттүүн бедидер сорулга-биле 60 гектарны өдек, 20 гектарны хүл, 10 гектарны куш өдээ-биле удобрениелеп хандырарын колхозчу тараажылар белеткеп турар. Ол ышкаш келир чылын 200 гектарны яровизастаан, 200 гектарны шилитинген үрезиннер-биле, 200 гектарны хана-карактай, 400 гектарны кызыы одуруглаар арга-биле тарыырын көрүп турар.

«Революцияның чалбыыжы» колхоз тараа культураларынга үрезиннин четчир кылдыр уруп алган, оон үнүштүг шынарын бедидеринге арыглаашкынны хынамчалыг чорудуп турар. Келир чылын картофельди 50 гектарга (оон иштинден 25 гектарны дөрбелчин-уяланчак арга-биле) олуртурун планнап турар. Ол ышкаш мал чеминге хереглээр тарымал тоорукту болгаш кукурузаны—130 гектарга, корнеплодту — 20 гектарга, көк суланы — 124 гектарга, ногаа үүлдерин — 100 гектарга тарыыр.

Колхоз бүдүрүлгезин улам ынай хөгжүдеринге холбаштыр алдынган ол чиик эвес сорулгаларны эрестиг боттандырары дээш ишчилернің ортузунда социалистиг чарыш калбарган. Ажылда четпестерни узуткаар, мурнакчыларның дуржулгазын нептередир талазы-биле колхозта агитколлектив бодунуң ажылын база чаарты тургускан. Колхозчу ишчилериниң сөзү боттуг ажыл херектен карышпас.

С. ТУШКОВ.

КАА-ХЕМ РАЙОНДА

Райпонуң белеткел конторазы көдээ ажыл-агый продуктулары садып алырының чыл планын бир ай бурунгаар ажыр күүсеткен: эътти—114 хуу, саржагны—220 хуу, дагаа чуургазын—117 хуу, а сүттү барык 4 катап хөйнү белеткээн. Ол болза, районнуң колхозтары продукту садарының керээзин ак-сеткилдиг күүсеткининден улуг хамаарылгалыг болганын айтыр херек.

«Октябрьның 30 чылы» колхоз бир тонна эът керээзи чаргаш, херек кырында он беш тоннаны саткан. Ол колхоз көдээ ажыл-агый продуктуларындан кыска үениң иштинде 100 муң ажыг рубльдиң орулгазын киирип алган. «Большевик», «Октябрьның 14 чылы», «Кызыл тук» болгаш районнуң өске-даа колхозтары артыкшылдыг продуктуларны киирип ап турарлар.

* * *

«Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелиниң тараажылары колхоз бүдүрүлгезинге ажылдавышаан, агротехника курзунун кичээлинге улуг сонуургалдыг кээп өөренип турар. Курстуң дыннакчыларында Клавдия Крыцина, Григорий Мурыгин, Надежда Бычкова ышкаш мергежилдиг эки өөренип турарлар хөй.

Курстуң чоокта чаа болган кичээлинге дыннакчылардан үнүштүн тургузуунга болгаш өзүлдезинге холбаштыр салдынган айтырыгларны агроном Лидия Киченко дыка солун чижектерге тайылбырлаан. Дыннакчыларының эгелекчи саналын өзугаар колхозчуларның бажыңнарының чанынга хүл урарының тускай хааржактарын тургускан.

Удобрениелерниң тургузуун, ону мөөннеп чырын болгаш шөлдерге канчаар ажыглаарын ол курс тодаргай өөренип турар. Агротехника курзунуң кичээлдери өөредилгезин СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалынга үндезилендир чорудуп турар.

* * *

Кандыг-даа ажылдың чедиишкиниг болуру аңаа хынамчалыг белеткелден болгаш ажыл-ишчи удуртулгадан кол хамааржыр. Ворошилов аттыг колхоэтуң ишчилери тараа культураларының үрезиннерин бүрүн ургаш арыглап алган.

М. Ефимованың звенозу бо талазы-биле ак-сеткилдиг ажылдаан. Үрезин арыглаар машиналарның соксаал чок ажылдаарын тракторист Натпит-оол эки хандырган. Үрезин арыглакчыларындан Беликов, Сундуй, Филимонов олар күш-ажылга организакчылар болган.

Көдээ ажыл-агый машина чепсектерин септээр, дериг-херекселдер кылыр база удобрениелерни тарылга шөлдеринче чыып сөөртүр, өскедаа ажылдар колхозта калбарган.

В. НАТАЛЬИН.

Бүдүрүлгениң администрациязының ажыл чорудулгазынга партийжи контроль

Администрацияның ажыл чорудулгазын контрольдаар эргени бүдүрүлгелериниң партия эге организацияларынга СЭКП-ниң Уставы тыпсып турар.

Администрацияның ажыл чорудулгазын контрольдаары — партия организацияларының тергиин чугула хүлээлгези болур. Бүдүрүлгеде херектиң турар байдалы дээш улуг харыысалганы партия организацияларынга ол контроль хүлээдип турар, оон-биле ук контроль четпестер-биле демиселдин, бүдүрүлгениң ажылын экижидер дээш демисеңдин күштүг чепсээн партия организацияларынга берип турар.

Партия организациялары администрацияның ажыл-чорудулгазынга ёзулуг контрольду бир эвес коммунистер бүдүрүлгениң ажылының иштинге хандыр кирип, оон экономиказын өөренип көөр, илеретинмейн чыдар курлавырларны илередир, дерилгелерни, материалдарны, чиг-эттн болгаш өске-даа ол ышкаш үүлдерни канчаар ажыглап турарын сонуургап көөр болза, үүгле ынчаарда боттандырып шыдаар.

Партия эге организацияларының контролюнуң өске кандыг-даа контрольдан ылгалыр онза үүлү үүдел дизе, оон адаандан массаларның контрольдаарында болур.

Партийжи контрольдуң база бир онза үүлү болза, партия организациязы кайы-бир четпестерни илереткеш, оларны чайладырын администрация черинге дагзып каары-биле кызыгаарлатынмазында болур. Партия организацияларының контрольдаар эргези болза, илеретинген четпестерни чайладырынга киржир тускай хүлээлгени оларга дагзып турар болгаш илеретинген четпестерни узуткаар дугайында администрация черинге дузалажыр.

Кызылдың автотранспорт конторазының партия эге организациязы (секретары эш Гусаров) администрацияның ажыл-чорудулгазын контрольдаар эргезин боттандырар талазы-биле элээн түннелдиг ажылды чорудуп турар. Партбюронуң хуралын болгаш коммунистерниң ниити хуралын доктаамал чорудуп, администрацияның, кол инженерниң, цехтер болгаш участоктар удуртукчуларының илеткелдерин дыннап турар.

Антирштирип турар. Ол чорук ажылагыйны хүн бүрүде хандыр өөренир, четпестерни илередирде администрацияга дузалаар, оларны чайладырының аргаларын айтыр, бүдүрүлгениң курлавырларын илередир болгаш коллективтиң мурнунда турар ээлчеглиг сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээринче ону мобилизастаар арганы партия организациязына берип турар.

Автотранспорттуң конторазы чүүк сөөртүлгезиниң планын күүседип шыдавайн турган. Сөөртүлгениң планын чедиишкинниг күүседиринге чугула идигни бээр болган ужурунда бо чылдың январьда механиктиг цехтиң ажылының дугайында айтырыгны партия хуралынга чугаалажып көргеи. Машиналар септелге черинге үр үениң иштинде турарын, септелгениң шынары кончуг кудузун, материалдарның болгаш чиг-эттиң чарыгдалында, ажылдың хүн бүрүдеги үчедунда контроль чогуур база өске-даа четпестерни партия хуралынга илереткен.

Коммунистер ол четпестерниң дугайында буруулуг кижилерни, ылаңгыя цехтиң ажылын сула удуртуп турган кол инженер эш Ильичевту, база ол ышкаш ында ажылдап турар коммунистерни чидиг шүгүмчүлеп, четпестерни дидими-биле илереткеннер. Партия хуралы механиктиг цехтиң ажылын экижидер талазы-биле соңгаарладып болбас хемчеглерни алырын удуртукчу коммунистерден негээн болгаш чогуур хемчеглерни алырын сүмелээн. Септелге ажылчыннарының ортузунга партийжи-политиктиг ажылды күштелдирер талазы-биле практиктиг хемчеглерни ажыткан болгаш дааскан ажыл дээш харыысалганы бедидерин цехтиң коммунистериндан негээн.

Бо айтырыгны партия хуралынга чугаалашкан чорук эки түннелди берген. Машиналарның септелгеге турар хуусаалары кызырылган, септелгениң шынары бедээн, септелге ажылчыннарының күш-ажылчы идепкейжизи көдүрүлген. Механиктиг цехтиң септелге ажылчыннары бүгү коллективтиң мурнакчы ажылын хандырып турар. Ынчангаш Кызылдың АТК-зының коллективи хоорайның транспорт бүдүрүлгелериниң оргузунда мурнакчы коллектив болуп үнген болгаш СЭКП хооркомунуң, хооркүүскомунуң шилчиир Кызыл тугун дөрт ай дургузунда тутпушаан турар.

Сөөлгү үеде аъш-чем комбинадының партия эге организациязы администрацияның ажыл-чорудулгазын контрольдаарын элээн экижиткен. Директорнуң болгаш цехтер начальниктериниң отчёттарын партия хуралдарынга үргүлчү дыннап, илеретинген четпестерни чайладыр хемчеглерни организастап турар. Оон түннелинде аъш-чем комбинадында социалистиг чарыштың организациязы экижээн. Ам коллективте кылыр ажылдың нормалары күүсетинип турар.

Администрацияның ажыл-чорудулгазының партийжи контролюн боттандырар талазы-биле чамдык түннелдиг ажылдар бар болза-даа бо херекте ам-даа улуг четпестер бар. Ыяш, туйбу, алгы заводтарының болгаш өске-даа черлериниң партия организацияларында администрацияның контролюн үүгле партия организацияларының секретарылары боттандырып турар таварылгалар хаая эвес. Оларның секретарылары Кобяяков, Гуцало, Газизов бүдүрүлгелер ажылының чугула айтырыгларын партия организацияларының мурнунга тургузар талазы-биле коммунистериниң инициативазын сула көдүрүп, бүдүрүлгелериниң, оларның тус-тус цехтериниң болгаш участоктарының ажыл чорудулгазының айтырыгларын партия хуралдарынга кончуг эвээш тургузуп, партийжи-политиктиг ажылды сула чорудуп турарлар.

Бүдүрүлгениң иштики курлавырларын илередир болгаш мобилизастаар талазы-биле администрацияның ажыл чорудулгазын контрольдаар эргезин партия организациялары багай ажыглап турар. Чижээ, «Тыва тудуг» трестизи хөй-хөй тудугларга механизмнерни тергиин багай ажыглап, ажылчыннарның күш-ажылын сула организастап турар. Ында партия организациязы (секретары эш Харламов) ол фактыларны эскербейн эртирип турар болгаш бо айтырыгларны партия хуралдарынга чугаалашпайн турар. Ажылчыннарның күш-ажылының организациязын экижидерин, бар механизмнерни долу ажыглаарын трестинин удуртулгазындан негевейн турар. Партия хуралдарын удаа-дараа чорудуп турар болза-даа, аңаа СЭКП хооркомунуң сүмелээн айтырыгларын чугаалажып турарындан аңгыда, бүдүрүлге ажылының айтырыгларын эвээш чугаалажып турар болгаш үндүрген шиитпирлерин массаларның иштинге организакчы ажыл-биле быжыглавайн турар.

Бүдүрүлгелерде партийжи контроль күрүнеңиң эрге-ажыктарын сагыыр херекке эң чугула.

Бодунуң бүдүрүлгезиниң хууда эрге-ажыктарын күрүнеңиң эрге-ажыктарындан бедик көрүп турар чамдык удуртукчулар бисте ам-даа бар, ындыг таварылгада партия организациязы ол удуртукчуларны эдер ужурлуг. Ындыг болза-даа, ол чамдыкта боттанмайн турар. Чижээ, 1953 чылдың 9 айларының дургузунда заготзернонуң автобазазы чүк сөөртүлгезиниң талазы-биле кудулаткан план-биле ажылдап, ону онза күжениишкин чокка-ла ажыр күүседип турган. 1953 чылдың октябрьда бедиткен план боттуг-даа турган болза, автобаза ону күүседип шыдаваан. Оон командири Клышников планның күүсетинмээнин чөптүг эвес чылдагааннар-биле шыызыктырарын оралдажып турган. Шынында планны күүседиринге ажылды шиитпирлиг эде тургузуп, бар четпестерни чайладып, автопаркты ажыглаарын экижидип, сагыш тайбыызыраар чоруктан чарлыр ужурлуг турган. А партия эге организациязы (секретары Баяндин) администрацияның ажыл чорудулгазын контрольдаар эргезин боттандырбаан болгаш бүгү коллективти чүк сөөртүлгезиниң доктаатынган күрүне планын күүседиринче мобилизаставаан.

Администрацияның ажыл чорудулгазының контролюн үүгле бүдүрүлге айтырыгларынга эвес, харын ажылчы чоннуң амыдырал-чуртталга хандырылгазынга база нептередир ужурлуг. Ындыг болза-даа, «Тыва тудуг» трестизиниң, ыяш заводунуң болгаш өске-даа чамдык черлериниң партия организациялары ажылчын, албан хаакчыттарның амыдырал-чуртталгазынга администрация чери сагыш салбайн, чуртталга черин септээринге, одаар ыышты база сигенни сөөртүп алырынга дузалашпайн турар фактыларны эскербейн эрттирип турар.

Партия организациязы администрацияның ажыл-чорудулгазын контрольдаарын боттандырбышаан, ажыл-агыйның айтырыгларын бодунуң методу-биле шиитпирлээр ужурлуг. Партия организациялары актив-биле сырый харылзааны тудуп, ажыл-херектиң байдалын оларны дамчыштыр хынап, четпестерни узуткаарда оларга даныр ужурлуг.

Партия организацияларының эң чугула хүлээлгези болза, партийжи политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылды бүдүрүлгелерге бүгү хемчеглер-биле күштелдирер.

Үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылчыннарының болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларының мурнунда турар сорулга болза, үүгле ниити продукцияны бүдүрүп үндүрер талазы-биле планны күүседир эвес, харын планында көрдүнген ассортиментини күүседирин чедип алыр.

Бүдүрүлгелериниң коллективтери бот-үнени үргүлчү чиигедир, күш ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, бүдүрүлгелериниң орулгалыг ажылдаарын хандырар, бүдүрүп үндүрер продукцияның шынарын экижидер хүлээлгелиг. Партия организацияларының соңгаарладып болбас сорулгазы болза, социалистиг чарышты баштаары, күш-ажылдың мурнакчы методтары дээш демисежири, администрация чери бүдүрүлгениң бедик көргүзүглүг ажылдаарынга бүгү байдалдарны тургузары дээш хайгааралды чорудары болур.

Л. ЗАБОЕВ.

Барабаның колхозтарында

Хайнып турган халыын-догааны бажынның херээжен ээзи кылаңнадыр чодуп, шайын хайындырып, бодунуң чугаазын үргүлчүлээн:

— Уксаа-даа уксаа-ла ыйнан, а инектерден сүт саап алыышкыны кымдан хамааржыр ийик? Саанчылардан болгай. Бир эвес бодунуң ажыл-херээнге озал-салгаа болур болза, эки-даа уксаалыг инекти баксырадыптып болур. Бистиң дугайывыста чамдыкта; саанчылар силерниң ажылыңар дыка чиик ажылдыр деп чугаалап турар. Инектерни саап кааш, чемгерип кааш, оон-на соң мооң дугайын хөөрежип-хөөрежип бажыңнарже чангылай бээр, ол-ла. Ындыг эвес болдур ийин.

— Бистиң ажылывыстың хажыызындан көөрге ол харын чиик ышкаш. А инектерни саары, олардан сүттү алыры — анаа эвес херек. Хөй-хөй чүве оларның аажызындан хамааржыр. А оларның аажызы база янзы-бүрү болдур ийин. Кижилерниң аажы-чаңы ышкаш.

—Чижек кылдыр мээң инектеримни алыыл. Инек бүрүзүнге тускай ажаалга негетинер-дир. «Грозаның» дугайын чугаалап көрейн. Ол инек менде он чыл болуп турар. Ооң аажызы чассыг. Олче, хорадап көскетинер болза, ам болганы-ла ол. Сүдүн шуптузун бербес-даа. Ол мырыңай хынатынган чүве-дир. Шынын чугаалаарга, мээн ынчаар чассыдып каапканым инек-тир ийин. Саанчының үнү эрге-ээлдек болза, «Гроза» база эдип, менээ келир. Аңаа ыяавыла белекчигеш бээр апаар. Ынчаар өөредип алганым ужурундан фермаже баарда белекчигеш чокка барбас апарган мен. А дыка-ла сүттелген! Беш муң литр болур апарган! А баштайгы чылда үгле бир муң литрни берген турган.

— Бистиң фермада болгаш өскедаа колхозтарда чаа уксаалыг инектерни өстүрүп турар. Ол дугайын дыннаан силер бе? Күрүненің аажок улуг херээ болдур ийин. Бистер саанчылар, аан, оон башкаланмайн турар бис. Силер бодуңар-даа бодап көрүңернаан! Бир эвес бистиң бүгүле Барабага «Гроза», «Светлана» азы «Победа» чижектиг ындыг инектер турган болза, олар ышкаш инектер өске-даа фермаларда база эвээш эвес-ле болдур ийин, оларны эки чемгерип, негетинер чемин шуптузун берип турар болзувусса, эт, сүт та чеже болур чүве...

Софья Иннокентьевна Крашениникова—бараанныг сүт фермазының чурту болур Бараба ховузунуң эн эки болгаш хоочун колхозчу саанчыларының бирээзи болур-дур.

Мал ажылының эртем-шинчилел Сибирь институдунуң дуржулга ажыл-агыйы-биле таныжып тургаш, саанчы Крашениникова-биле чугааны сактып келген мен.

Институттуң коллективиниң өстүргени инектериниң, хаваннарның, хойларның чаа уксааларының дугайын, оларны улам сайзырадыр талазы-биле ажылдарның дугайын көдээ ажыл-агый эртемнериниң кандидады эш Храмов менээ чугаалаан. СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседирибиле сибирьжи эртемденнериң ам шиитпирлээр улуг сорулгаларының дугайын чугаалашкан бис.

Шылырааш сарыг бүрүлер-биле шыптынган орук одар шөлүнге шөйлүп үнген — хүнге чырыткан улуг ыйгыл болду. Ооң адааңда талдарлыг болгаш чодурааларлыг хемчигеш агып баткан, оортан саргарган хадыңнарлыг калбак ийде өөр инектер таваар шуужуп үнүпкеннер.

— Бистиң чаа сибирь кара-ала уксаалыг инектеривис бо-дур ийин,— деп чугаалааш, улуг, шыырак, семис инектериниң тус-тус аттарын адап, оларның шынарларының дугайын, оларны өстүрер дээш хөй чылдарда ажылдап келгениниң дугайын Храмов төөгүп чораан.

Коллективизация мурнунда, үжен чылдарның эгезинге чедир Бараба ховузунуң болгаш черле Сибирьниң өске-даа районнарының малы бичии, продуктузу эвээш турган. Инектиң чылда сүдү эң-не эки саарга 500—600 литр болур. Ынчаарга сүдүнүң саржаа беш хуу чедип турар азы оон бичии-ле өрүлеп турар хирелиг-ле сибирь инек бүгү-ле сүткүр уксаалыгларның бир дугаары деп санадып турган.

Бедик продуктулуг чаа уксааны өстүрери-биле институттуң эртем ажылдакчылары муң-муң инектерни шинчилеп көрүп, оларның иштинден эң экилерин шилип ап, колхозтарда болгаш совхозтарда тускай уксаалыг мал фермаларын, эртем ажылы кылыр тускай черлерни организастааннар.

— Чаа уксааны өстүреринге колхозтарның чээрби уксаалыг фермалары, элээн каш совхозтар шуут киришкен — деп эш Храмов чугаалады.—Силерниң, ылаңгыя Барабаның мал ажылының мурнакчыларының киржилгези чокка, бедик продуктулуг, сүдү хөй, саржаглыг чаа уксааның дөрт үүс муң хире инек малды өстүрери ышкаш, ындыг нарын сорулганы, үгле боттарывыс канчап шиитпирлеп шыдаар ийик бис? — Хоржок болбайн! Онон саанчыларның, бызаачыларның, ферма эргелекчилериниң аттарын адап болур мен. Чижек кылдыр, Венгеровск районнуң Сталин аттыг артельде, демги Софья Инокентьевна Крашениникованы ап көрүнер. Чээрби чылдарның дургузунда саанчылап келген кижи-дир. Сибирьге чылда беш муң литр болгаш оон-даа хөй сүт бээр инектер өстүрер дугайында бистиң ниити херээвиске ол чеже ажыл, үлүг киирбээн деп бодаар силер. А Калинин аттыг колхозта Валентина Шестакты көрүнер. Ол эвээш дузалаан деппе? Чылда 700 литр сүт бээр анаа-ла сибирь инектерни азырап, саап эгелээш, инек бүрүзү үш, дөрт муң литр сүт бээр кылдыр өстүрген-дир.

Бистиң ниити ажылывыска чеже колхозчу кайгамчык бызаачыларны киришпеди дээр! — деп айтырыпкаш Храмов айтырды:

Бараба районда Майның бири артельде бызаачы Нина Стафиевскаяның дугайын дыннаан силер бе? Бодунуң дуржулгазының дугайын чугаалаар дээш Москвага Министрниң хүлээп алыышкынынга чедип чораан болгай. Стафиевская 500 бызаалар азыраан, шупту чаа сибирь кара-ала уксаалыг...

Институттуң дуржулга ажылагыйында улуг, семис хаваннарны менээ көргүскен. Оларның аразында ак-даа, мырыңай кара-даа хаваннар бар. Оларның дириг деңзизи 300 килограмм болгаш оон ажыгдаа болуп турар. Оларның тывылган угу шоолуг эвес, 50-70 килограмм хире деңзилиг хаваннар турган.

Чаа уксаалыг соңгу сибирьжи болгаш чаглыг кара деп хаваннарны институттуң эртем ажылдакчыларының коллективи мал ажылының практиктиг ажылдакчылары-биле катыжып өстүрген, оларны Сибирьниң колхозтарының болгаш совхозтарының фермаларында көвүдедип, сайзырадып турар.

— Ам СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлери-биле холбаштыр бистиң мурнувуста, эртемденнериң болгаш мал ажылының практиктиг ажылдакчылары-биле катыжып өстүрген, оларны Сибирьниң колхозтарының болгаш совхозтарының фермаларында көвүдедип, сайзырадып турар.

— Ам СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлери-биле холбаштыр бистиң мурнувуста, эртемденнериң болгаш мал ажылының практиктиг ажылдакчылары-биле катыжып өстүрген, оларны Сибирьниң колхозтарының болгаш совхозтарының фермаларында көвүдедип, сайзырадып турар. Ол эвээш дузалаан деппе? Чылда 700 литр сүт бээр анаа-ла сибирь инектерни азырап, саап эгелээш, инек бүрүзү үш, дөрт муң литр сүт бээр кылдыр өстүрген-дир. Бистиң ниити ажылывыска чеже колхозчу кайгамчык бызаачыларны киришпеди дээр! — деп айтырыпкаш Храмов айтырды:

Бараба районда Майның бири артельде бызаачы Нина Стафиевскаяның дугайын дыннаан силер бе? Бодунуң дуржулгазының дугайын чугаалаар дээш Москвага Министрниң хүлээп алыышкынынга чедип чораан болгай. Стафиевская 500 бызаалар азыраан, шупту чаа сибирь кара-ала уксаалыг...

Институттуң дуржулга ажылагыйында улуг, семис хаваннарны менээ көргүскен. Оларның аразында ак-даа, мырыңай кара-даа хаваннар бар. Оларның дириг деңзизи 300 килограмм болгаш оон ажыгдаа болуп турар. Оларның тывылган угу шоолуг эвес, 50-70 килограмм хире деңзилиг хаваннар турган.

Чаа уксаалыг соңгу сибирьжи болгаш чаглыг кара деп хаваннарны институттуң эртем ажылдакчыларының коллективи

„Париж дугуржулгазы“ деп чүл?

Париж дугуржулгазы болза шериг дугуржулгазы болур. Ол дугуржулганы эрткен чылдың майның төнчүзүнде Парижке Барыын Европаның алды күрүнелериниң—Францияның, Барыын Германияның, Италияның, Бельгияның, Голландияның болгаш Люксембургтуң—чазактарының аразында «Европаның камгалал ниитилежилгезин» тургузар дугайында чарган, оон киржикчилери «Европа армиязын» тургузарын хүлээнип турарлар. Бир талазында, барыын талакы күрүнелериниң, өске талазында, Барыын Германияның Боннга ол-ла үеде чарган бонн керээзи-биле ол дугуржулга шуут тудуш харылзаалыг болуп турар. Бонн керээзиниң утказы болза, Барыын Германия тускайлаң хевирлиг ышкаш болуп турар, ынчалза-даа ол даштыкы чурттарның шериглеринге 50 чылдың иштинде эжелетирген турар апаар. Өске сөс-биле чугаалаарга, Барыын Германия болза, АКШ баштаан делегей империализминиң кол шериг плацдармы, демократтыг лагерьге удур халдаар деп турар агрессияның плацдармы болу берип турар. Улуг күрүнелериниң Потсдам дугуржулгазынга удурланыштыр, Бонн керээзи Германияны ийи кезекке чарарын бети-ле дээрге бежен чыл иштинде мөңгежидип турар. Ынчалза-даа тайылбырлаар дээн темавысты көрүп көрээликер.

Парижтиң дугуржулгазын ёзугаар ол «Европаның камгалал ниитижиллелгези» оон «Европа армиязы-биле» кады үүг ындыг үвел ол?

131 үүлдерден болгаш оларга немештир элээн каш протоколдардан тургустунган дугуржулга («Коммунистиг айыыл» туруп турар болганда «камгаланыр» сорулга-биле дигилээш) алды күрүнелер ниити «национал» армияны тургузар деп көрүп турар. Янзы-бүрү дылдарлыг ол чепсектиг күштерни катыштырарын национал аайы-биле бир төрел болгаш аңаа шериг дивизиязы болуп турар «бөлүктүң» суурунга чорудар ужурлуг. Оон катышкан звенозу болза, 3—4 «бөлүктерден тургустунган улуг оператив-тактиктиг катыжышкын—армия корпузу болуп турар. «Бөлүглелдин» күүседикчи органы болза, тос кижи составтыг комиссариат болур ужурлуг, ол комиссариаттың кежигүннери «оларның хүлээлгелериниң национал шинчизи-биле дүүшпес кандыг-даа үүлгедиглер кылырындан дадаалзаар хүлээлгелиг болуп турар. Комиссариаттың ажыл-чорудулгазын «бөлүглелдин» киржикчилери-күрүнелериниң премьер-министрлериниден тургустунган Министрлер төвүлели болгаш алды күрүнелериниң төлээлери кирген турар Ассамблея углап баштаан турар.

Ынчалза-даа бо бүгү үүрмек үүлдер-дир. Кол чүве болза Германия чепсектиг күштерлиг турбас деп хоругдап турар Потсдам дугуржулгазының негелделерин Париж дугуржулгазынга ат салган күрүнелер чангыс талалыг күш чок болдуруп турар болгаш гитлержи шериглериниң төрүтүнүп тургустунарынга өөрээл чедирип байырлап турарлар, «европа армиязының кол өзээ харын ол гитлержи шериглер болган турар-даа деп кордааннар. «Европа бөлүглелге» шериг дузаламчызын көргүзерин магадылап турар Сонгуатлантика эвилели-биле (НАТО) харылзаалыының дугайында ол «бөлүглелдин» алды киржикчилери база тускай протоколга ат салганнар.

Парижтиң шериг керээзин ёзугаар «европа армиязы» НАТО-нуң чепсектиг күштериниң иштинден техниктиг сүмени алыр, а дайын үезинде ол күштерниң командылакчызынга чагыртыр (НАТО-нуң чепсектиг күштериниң кол командылакчызынга ыяавыла америк генерал болур ужурлуг).

Ындыг болганда, париж дугуржулгазының алыс шынары болза гитлержи шериглерни катап тургузары болгаш Барыын Германияның шериг машиназын АКШ баштаан халдакчы Сонгу-атлантика блогунга киириштирери болуп турар-дыр. Потсдам дугуржулгазынга удурланыштыр немец-фашистиг милитаризмни катап тургузарын шиитпирлээн агрессорларның кем-буруулуг бодалдарын «камгалалдың бөлүглелиниң» шырынмазы-биле ол керээ улустарның караандан чажырар хүлээлгелиг болуп турар. «Аденауэрниң чазаа-биле чардынган айыткан керээниң ёзулуг алыс сорулгазы болза, Европада эң агрессчи бөлүк болуп турар герман өжээнзиректер-биле амгы үеде шуут катыжарынче үүткүдүп турар күрүнелериниң Сонгуатлантика бөлүүнүң агрессчи шынарын үүгле улам күштелдирери болуп турар-дыр» деп АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның чазактарынга 1952 чылдың май 24-те чоруткан Совет чазактын нотазынга демделээн турган.

* * *

Боннуң болгаш Парижтиң керээлери күштүг болган турар төлээде, ол керээлерге адын салган чазактарның чурттарының парламентилери ол керээлерни бадылаан турар ужурлуг. Барык-ла бүдүн чартык чыл эрткен, ынчалза-даа керээлерни үүгле Барыын Германияның парламентизи бадылаан. Бундестагка ол айтырыгны чугаалажып турган хүннерде Боннуң болгаш Барыын Германияның өске-даа хоорайлары шуут-ла шериг байдалынга турганы билдингир болгай—дайынның ол документилерин барымдалаарга чоннуң миллионмиллион массаларының удурланыышкыны ол хире күштүг болгандыр. Оон элээн соон дарый Голландияның парламентизиниң ийиги палатазы болгаш Люксембургтуң күрүне төвүлели ол керээлерни бадыланнар. Францияны, Италияны, Бельгияны алыр болза, ол чурттарның чагырыкчы бөлүктери боттарының парламентилеринге ол айтырыгны чугаалажып көөрү-биле тургузарындан шуут-ла дидинмээннер. Парижтиң шериг керээзинин артында үүг үүве чаштынып турарын ол чурттарда улус массалар кончуг эки билирлер, герман аг-шериг дерзии болгаш кээргел чок араатан дээрзин боттарының мунгаранчыг дуржулгазындан билирлер, ынчангаш герман милитаризмниң катап тургустунарынга күүлүг удурланыышкынны көргүзүп турарлар.

Францияның чагырыкчы бөлүктериниң арасында керээлерге күштүгтер-биле удурланып турар бөлүктер безин бар. Барыын Германияның күүлүг аргаларын хынамчалыг оваарып көрбүшаан, «бөлүглелде» удуртулга оон талазынче кире бээр, чепсеглетинген Германия Францияга коргунчуг айыыл болуп турар дээрзин ол бөлүк сестип турар, сөөлгү сезен чылдарның дургузунда герман дивизиялар Францияның черинче үш катап хөме таварып кирип, сылбаа базып турган төөгү ол дугайын хереченлеп турар. Францияга удур дорт кыжаныышкыннарын база барымдаалап турар, Аденауэрниң ол кыжаныышкыннарын барыын герман солуннар чулчуруп үндүрүп турарлар. Чижээлээрге, парлалганың медээлеп турарын ёзугаар алырга, Барыын Германияның өжээнзирек солдат эвилелериниң бирээзиниң баштынчызы генерал Фриссперниң медеглээни болза: «Барыын Германия 20 дивизиялыг болуру билек-ле, француз дээргилер-биле өске дылга чугаалажып болур апаар». Аденауэрниң бөлүү террорнуң болгаш хоп-нүүлдүң аргазы-биле парламентиге бодунуң байдалын быжыглап алган бундестагка сентябрь соңгулдалары болганының соонда Барыын Германияга ындыг янзылыг медеглелдер үргүлчүлээш туруп берген. Франция национал армиязын ышкынгаш, хамаарышпас чоруун ышкынар болгаш Барыын Германияның холунга кире бээр деп Францияның чагырыкчы бөлүктериниң элээн угаанныг политиктери миннип турарлар.

Ынчаарга барыын европа чурттарының чагырыкчы бөлүктери шериг керээлерин бадылаарындан тырытынган тудум-на Вашингтоннуң албадаашкыны улам күштелип турар. Ол сорулга-биле АКШ-тың күрүне секретары Даллес Барыын Европаны январьның ужунда эргий кезип чораан. «Европа армиязын» тургузарының хераэнге күжениишкиниг сөөлгү үеде божаңнаткан сербээдээшкинин чок кылыр» дээш Даллес болдунар-ла чүвени кылыр апаар деп америк парлалга ынчаарда бижип турган. Ол безин дуза болбаан. Ынчалза-даа, Даллестиң кезиишкининиң соонда алды чурттарның чазактарының төлээлекчилериниң керээлериниң чамдык үүлдерин тодарадып көөрү-биле элээн каш төвүлел хуралдары болгулаан, ынчалза-даа ол төвүлел хуралдар херек кырында кандыг-даа түннел чок болганнар. «Бөлүглелдин» киржикчилериниң аразында, ылангыяда Франция-биле Барыын Германияның аразында чөрүлдээлер кедергей улуг, шериг керээлеринге удур чоннуң удурланыышкыны кедергей күштүг болуп турар.

Вашингтоннуң албадаашкыны үргүлчүлевишаан турар. Бир эвес Франция шериг керээлерин бадылаваас болза, барыын герман шериглер «Европаның бөлүглели» чокка-даа катап тургустунган турар деп америк солуннар Францияга кыжаныр турарлар. Барыын Европаның бодунда агрессчи күштери болгаш хамыктың мурнунда Аденауэрниң бөлүү «европа армиязын» тургузарын далажып турарлар. «Европаның политика талазы-биле катыжарының дугайында айтырыгны «европаның политиктиг бөлүглелин» тургузарының дугайын шиитпирлээриниң эргежогунуң дугайын барыын германияның реаксылыг парлалгазы дыннадып турарын ёзугаар алырга, даштыкы херектер министрлериниң оралакчыларының бо чылдың сентябрьда Римге болган төвүлел хуралында дүрген не «Европаның политика талазы-биле катыжары» дээш ылангыя Аденауэр онза идепкейлиг болуп турган. Ынчалзажок ол айтырыгны чугаалажып турда, төвүлел хуралдың киржикчилериниң аразынга чидиг чөрүлдээлер үнүп келген болгаш олар хөй-хөй айтырыглар талазы-биле дугуржуп чадааннар. Оон түннелиндe даштыкы херектерниң алды министрлериниң октябрьның 22-де Гаагага болур дээн төвүлел хуралы билдинмес үеже соңгаарлатынган, ол төвүлел хуралга «европаның политиктиг бөлүглелиниң» төлевилелин үзе дугуржуп алыр деп бодап турган.

«Политиктиг бөлүглелди» тургузарынга Аденауэр чүге далажып турарын? Ол мырыңай билдингир, чүл дизе, «политиктиг бөлүглелдин» белеткетинген конституциязының төлевилелиниң үндезини демги-ле бонн болгаш парижтиң шериг керээлери база «хөмүр даштың болгаш каннын европа катыжыышкынының» дугайында күштүг болган керээзи болуп турар. Өске сөс-биле чугаалаарга, Аденауэр париж керээзин дүргенне боттандырарын күзеп турар, үүге дээрге, Барыын Германияны ажыыбиле милитаризастаарын (гитлержи шеригни катап тургузарының хемчегелерин өжээнзирекчи бөлүк ында чажыды-биле шагда-ла чоруда берген) эгелээр дээш Аденауэр дөстүнмейн турар.

Ынчалза-даа Барыын Европаның тайбынга ынакшылдыг улустары, оон иштинде тайбынче бодунуң чүткүлүнге Герман Демократтыг Республиканың нүүрү-биле чөленгиштиг болуп турар немец улус-даа империалистериниң бонн болгаш париж сүлчээлериниге удур демиселин күштелдирип турарлар.

И. ПАВЛОВ.

Кыдаттың машина тудуушкунунуң үлетпүрүнүң чедиишкини

ПЕКИН. Кыдаттың машина тудукчулары улам-на нарын машиналарның болгаш механизмнериниң бүдүрүлгезин ай санында шингээдип ап турарлар. «Женьминьжибао» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Шанхайның, Цзинаниың болгаш Кыдаттың өске-даа хоорайларының электри моторлары кылыр болгаш судно тудуушкунунуң заводтары бо чылын совет хевириниң янзы-бүрү үлетпүр продукцияларының бүдүрүлгезин шингээдип алганнар, оон иштинде металл ажылдап кылыр нарын станциялар, күүлүг электри моторлар, генераторлар, трансформаторлар, электри дерилгелериниң янзы-бүрү хевирлери, электри-биле эзилдирер аппараттар, бус котёлдары, чүк баржалары болгаш өске-даа үүлдер бар. Кыдаттың бүдүрүлгелеринде кылып турар совет хевириниң машиналары болгаш механизмнери бедик бүдүрүкчүлүү-биле болгаш улуг күш-күүлүү-биле оизаг айлатынып турар деп солун демделеп турар. Олар техника талазы-биле Американың болгаш Европаның капиталистиг чурттарында кылып турар шак ындыг хевириниң продукцияларындан канчаар-даа аажок шылгарангай.

(СЭТА).

Вьетнам улуска удур дайынны күштелдирерин америк дайынзырак бөлүктер негеп турар

НЬЮ-ЙОРК. Йорк хоорайда (Пенсильвания штат) парлап турар «Газетт энд дэйли» Вашингтонда корреспондент Роперт Алленниң үүлүн парлаан. Штаттар начальниктериниң катышкан бөлүүнүң дарга-зы адмирал Редфорд болза, америк шериг-агаар күштерин болгаш шериг-далай күштерин Индий-Кыдатка ажыглаарын негеп турарын ында чугаалап турар.

Алленниң бижип турары: «Француз болгаш вьетнам (тодаргайлаарга бао-дайжы—**Ред.**) чепсектиг күштерни америк шериг-агаар кезектери биле болгаш шериг-далай күштери-биле күштелдирерин Редфордтуң негээни Пентагонда кымгаа чажыт эвес. Бо айтырыгны өөренип көөрүн штабтар начальниктериниң бөлүү чорудар ужурлуг. Бөлүктүң кежигүннери ол айтырыгны каш-даа удаа чугаалажып көрген».

(СЭТА).

Хо Ши Миниң харыызының дугайында француз парлалганың бижип турары

ПАРИЖ. «Экспрессен» деп швед солунга Вьетнамның Демократтыг Республиказының президентизи Хо Ши Миниң бир эвес Франция тайбынчыдылганы күзеп турар болза, ол дугайында чугаалажыышкыннар чорударынга беленин илередип медеглээн харыызының дугайын Парижтиң бүгү парлалгазы дыңнаткан.

Францияның Демократтыг хөй-ниитизи ол медеглелди улуг үүлзүүшкүн-биле уткаан. Француз чазак болза, ол херекке кандыг-даа даштыкы киржилгени болдурбайн тургаш, чугаалажыышкыннарга чогумчалыг хемчегелерни доп-дораан алыр ужурлуг деп «Либерасьон» солун медеглеп турар.

Барыын үзелдиг буржуаз парлалга Францияның экспедиция корпузу айтырыгны бодунга ажыктыг кылдыр дайын аргазы-биле шиитпирлеп шыдавас болганын болуушкуннарның көргүскенин ёзугаар тайбын чугаалажыышкыннарының эргежок чугулазын база миннип турар.

Хо Ши Миниң харыызы «чугула факт» болуп турар деп «Фигаро» солун айтып турар, ол солуннуң оон ынай бижип турары: «Бир эвес индий-кыдат төрүлдээзин соксадыр дээш ылап чөптүг чугаалажыышкыннарга аргалар болдуна бээр чүве болза, ону доп-дораан ажыглаар херек. Бистиң чепсектиг күштеривис дайзынның шериглерин узуткап шыдаваан деп чүвени миннир херек. Денгелзиреп баксыраашкынның дайыны болу берген бо дайынга төнчүнү салыр төлээде, тайбын шиитпирлээшкин эргежок чугула. «Оон-биле чергелештир ол солун» катышкан күрүнелериниң мурнунга Францияның «хүлээлгелери» дээр чүвениң дугайын база сагындырып турар.

Хо Ши Миниң харыызының талазы-биле чамдык политиктиг ажылдакчыларның медеглелдерин база солуннарда парлагылаан.

Катышкан күрүнелер херектериниң талазы-биле статс секретарь Марк Жакэ (Индий-Кыдатка чорааш мырыңай чаа ээп келген) Хо Ши Миниң харыызының дугайында дыңнадыг «делегейге ужур-дузалыг» деп медеглээн. Ынчалза-даа министрлер төвүлелиниң даргазының канцелириязы Жакэниң медеглелин «чазактың туружун илергейлеп турар кылдыр көрүп болбас дээрзиин» дугайында дыңнадыгны чарлаарынга далашкан.

ПАРИЖ. Хо Ши Миниң харыызының дугайында редакция үүлүнге «Монд» солуннуң бижин турары:

Бир эвес француз чазак чугаалажыышкыннарны чорударын күзээр болза, ол база шак-ла ындыг эшке таваржыр...Бистер эвээш-биче-даа бол чугаалажыышкыннарның болдунар аргазынче чоокшулап олурар бис дээрзинин дугайында бодал тургустунуп турар.»

«Монд» болгаш «Пари-пресс-энтраисижан» солуннар баодайжы бөлүктерде Хо Ши Миниң харыызыбиле болдунган дүвүрээзиниң дугайында дыңнадыгларны база парлаан.

(СЭТА).

Кенияда англи дайынзырактарның аажылаашкыннары

ЛОНДОН. Чоокта чаа Найробиге (Кенияда) ийи негрлерни өлүргени деп буруудаткаш, англи офицер Джераль Гриффисти судтаан. Кенияның чонунга хамаарыштыр англи дайынзырактарның араатанзыг чоруунуң дугайында чамдык үүлдер суд тодарадылгазының үезинде база илереп үнген. Гриффистиң хереченлеп турарын ёзугаар алырга, Кенияда шериг кезектериниң аразында кым-на хөй негрдерни өлүрер эвес дээш «маргылдаа» чоруп турар, солдаттар бир негрни өлүргген санында-ла 5 шиллинг хемчээлдиг акша шыныалын ап турар.

Кенияның негр чонунга удур англи эрге-чагыргаларның өлүрүкчү чоруунуң киржикчилериниң бирээзиниң бо миниишкиннери Англияның калбак хөй-ниитизиниң килеңээшкинин болдурган.

Англи сан-медээлер ёзугаар алырга Кенияга онза байдалды кинргениниң соонда бир чыл дургузунда 5 муң негрлер өлүрткен, 28 муң кижи карабажыннадып, албадап ажылдадыр лагерьлерже киир октатырган. Парламентиниң кежигүнү—лейборист М. Футтуң медеглээни-биле алырга, амгы үеде албадап ажылдадыр лагерьлерде болгаш карабажыларда шупту 55 муң хире негрлер туруп турар.

(СЭТА).

Марокконда француз эрге-чагыргаларның дерзии чорудулгазы

ПАРИЖ. Марокконда француз колониалдыг эрге-чагыргаларның чаа дерзиилээшкиннериниң дугайын «Юманите» солун дыңнадып турар. Эрткен хүннерде полиция Касалбланкага Марокконуң коммунистиг партиязының элээн каш кежигүннерин тудуп хоругдаан болгаш Марокконуң патриоттарының болгаш француз демократтарның бажыңнарынга 80 ажыг үжеп-чиндилгелерни кылган. Ук солун туттуруп хоругдатырганнарны эрии-шаагайга таварыштырып турарын айытпышаан, туттуруп хоругдатырган демократтыг ажылдакчыларны хостап үндүрерин негээри-биле Францияның депшилгелиг бүгү хөй ниитизин кыйгырып турар.

(СЭТА).

Японияда ажыл соксадыышкыны

ШАНХАЙ. Токио радиозунуң медээзинге үндезилээш алырга, ажыл төлевирин улгатырары дээш негелде-биле болуп турар ажыл соксадыышкыны Японияда калбарып турар. Күрүненің демир оруктарының ажылчыннарындан аңгыда даг рудазының үлетпүрүнүң ажылчыннары ол ышкаш ажыл соксадыышкынында киргеннер. Даг рудазының үлетпүрүнүң ажылчыннарының национал эвилелинде кирип турар «Фурукава когио» деп даг рудазының компаниязының ажылчыннарының профэвилели чоокта чаа төнчүзүнүң хуусаазы чок ажыл соксадыышкынын чарлаан. Ол-ла хүн Тоциги можуда «Асио» деп чес-хола руднигинге ажыл соксадыышкыны эгелээн. Ажыл төлевирин бедидери дээш демиселди ол ышкаш харылзаа ажылдакчыларының бүгү-япон эвилели база чорудуп турар.

(СЭТА).

Японияның ажылчын ангызы боттарының эргелери дээш шиитпирлиг демиселди чорудуп турар. Ажылчы чоннар болза, чуртту ремилитаризастаарынга удур, чазактың улуска удур политиказынга удур, америк шериглериниң Японияны эжелеп чагырарынга удур демисежип турарлар. Америк шериг базаларында ажылдап турар япон ажылчыннар күш-ажылдың багай байдалынга удурланып, чоокта чаа бүгү-ниитиниң 48 шактыг ажыл соксадыышкынын эрттирген. 150 муң хире кижи ажыл соксаткан.

ЧУРУКТА: Токиода америк шериг складының чанында ажыл соксадыышкыны кылып турарлар.

Синьхуа агентилелиниң чуруу.

Америк чалчаларның агрессчи планнары

ШАНХАЙ. Даштыкы агентилериниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Ли Сын Ман Тайваньдан ээп келгеш, ол гоминданчылар-биле «дайын талазы-биле кады ажылдажылга» дугайында айтырыгны чугаалажып көргенин медеглээн. Лисынманчы-чанкайшичи сүлчээниң кол ужур-утказы болза, кыдат болгаш корей улустарга удур чаа чөңгэлерни организастаары болур дээрзиниң дугайында түннелди ол медээлерден кылып болур.

Чан Кай-ши-биле чугаалажыышкыннарның соонда Ли Сын Ман бир эвес индий солдаттарны Индияже дедир чорутпас болза, а кыдат экитурачыларның отрядтары эң чоокку үеде Соңгу Кореядан үнүп чорбас болза, оон шериглери дайынны дагын эгелээр деп кыжаныр, агрессчи медеглелди кылган. Американың Кореяда 8-ки армиязының командылакчызы генерал Тэйлор ол кыжаныгларны деткивишаан, Катышкан Штаттарның болгаш Ли Сын Манның эргежажыышкыларын база турар-дыр деп медеглээн.

(СЭТА).

—⊙—

Шайбалыг хоккейниң талазы-биле чурттуң бирги чери дээш

ЧЕЛЯБИНСК. Шайбалыг хоккейниң талазы-биле Совет Эвилелинин бирги чери дээш маргылдаа эгелээн. Маргылдаада «А» чергениң командаларының эң күштүг 9 коллективтери: «Динамо» (Москва), «Зенит» (Москва), «ЦДСА» (Москва), «Динамо» (Ленинград), Офицерлер бажыңы (Ленинград), «Даугава» (Рига), Карл Маркс аттыг клуб (Москва областа Электросаль хоорай), «Динамо» (Свердловск) болгаш «Авангард» (Челябинск) киржип турарлар.

Ноябрь 29-та ийи ужуражыышкын болган. Доштуг шелге бир дугаарында Москваның болгаш Ленинградтың «Динамоларының» хоккейстери ужурашканнар. Ужуражыышкын Москваның спортсменнериниң тиилелгези-биле 10:2 санныг болуп доозулган.

«Зенит» (Москва) биле Карл Маркс аттыг клубтуң (Электросаль хоорай) ужуражыышкыны 2:2 санныг болуп, хайым болган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

Бүгү аңчыларга

Облкүүскомнуң 1953 чылдың октябрь 21-де үндүрген № 291 айтыышкынын ёзугаар 1953—1954 чылдың аңныыр сезонунда бора тоолайларны өлүрерин хоругдаар.

Аңчылар! Аңнаашкынның чурумун болгаш хуусаазын сагынар! Аннарны болгаш куштарны камгалаары дээш демисежинер!

Аннаашкын чурумун үрээрлер-биле шыңгыы демиселди чорудунар!

Аңныыр ажыл агый черинин салбыры.

1954 чылда

„ШЫН“

солуннуң чагыдылгазы үргүлчүлеп турар

ЧАГЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ:

чылда — 52 рубль 20 копеек, чартык чылда — 26 рубль 10 копеек, 3 айда — 13 рубль 05 копеек.

Неделяда 5 үнер

Чагыдылганы „Союзпечаттың“ хоорайларда килдистери, харылзаа салбырлары болгаш агентилери, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, совхозтарда болгаш колхозтарда хөй-ниити төлээлекчилери хүлээп ап турар

Оон-биле кады областын

„Тувинская правда“, „Тыванын аныяктары — Молодёжь Тувы“, „Сылдысчыгаш“

солуннарының чагыдылгазын база хүлээп ап турар.

Шупту чагылгалыг турарынче!

СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кудумчузу, бажын 7. ТЕЛЕФОН НАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи аныдыры, культура болгаш аныдыры килдистериниң—3—88 харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, кодээ ажыгагый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтериниң—3—65.

ТС02665. Культура эргелелинин типографиязы